

Slavko Grum: DOGODEK V MESTU GOGI

O avtorju:

Slavko Grum (1901 - 1949) je bil rojen v Šmartnem pri Litiji. Po novomeški gimnaziji je na Dunaju vpisal (tudi medicine, služboval najprej v Ljubljani, potem v Zagorju ob Savi, kjer je tudi umrl.

Na Dunaju se je seznanil s Freudovo psihoanalizo, ki ga je zanimala tudi pozneje. Pri svojem delu je razkrival patološke, telesne mučne, predvsem pa duhovno razrvane in bolne strani loveškega življenja. Tudi sam je bil njihova rtev, zato mu je bil ekspresionističen pristop blizu.

Gruma uvrstimo med slovenske ekspresioniste. Svoja dela je objavil v revijah. Tu je izšla l. 1930 drama Dogodek v mestu Gogi, ki je bila nato izdana (e knjižno in sočasno uprizorjena. Objavil je (e vrsto krajših pripovedi, novel ali črtic (Matere, Beli azil). [ele po drugi svetovni vojni je izšlo zbrano Grumovo delo.

Grum je ustvaril najboljše primere slovenske ekspresionistične proze s črticami in novelami, ki se dogajajo v bolnem, na pol patološkem svetu, tudi med blazneži. Stiliziral je življenje in se odmikal od realizma, da je izrazil življenjsko tesnobo, grozo in usodno brezizhodnost. Ta problematika je v drami Dogodek v mestu Gogi postavljena v ospredje: manj je v njej poudarjena etična perspektiva očiščenega in obnovljenega loveka, ki je bila značilna za mnoge ekspresioniste. Njegov ekspresionizem ni ist niti dosleden. Kljub temu Gruma po glavnih vsebinskih in oblikovnih potezah postavljamo v to smer. Grumov pisateljski opus je razmeroma skromen, saj se je literaturi zgodaj odpovedal in se posvetil svojemu poklicu.

Vsebina:

V drami gre za pripoved o ljudeh, ki trpijo zaradi neizživetosti. Gre za simultano dramo (več prizorišč hkrati, vidimo v vsa stanovanja, k vsem igralcem in vsi nekaj počnejo). Tisti, ki ima besedo, izstopa v odrski postavitvi tako, da je osvetljen z reflektorjem. Mestna hiša je postavljena brez čelne stene, tako da lahko vidimo v več prostorov hkrati; opazujemo lahko več igralcev, naša koncentracija je motena, gledalec se, glede na svoje interese, odloča, kaj bo opazoval. Torej gledalci gledajo in vidijo različne stvari - individualizacija. Grumova drama je torej simultana drama, umetnik nam kaže življenje v izmišljenem mestu Gogi, kjer živijo ljudje, ki so na meji med zdravim in patološkim. Izhaja iz dejstva, da je človek odvisen od svoje podzavesti, skritih želja, ki usmerjajo njegovo življenje. Človek z razumom ne more obvladati podzavesti. Dogodek v mestu Gogi pomeni najboljšo dramo po Cankarju. Kot že rečeno gre za delno patološke osebnosti, za komplekse, spolne neizživetosti, za nasilje, ki človeka, ko odraste, zavrejo in mu ne dovolijo, da bi se razmahnil. Patološke osebnosti so porinjene v dolgočasno, monotono življenje in čakanje, bolešno pričakovanje kakršnegakoli dogodka, ki bi porušil monotonijo. So neaktivne osebe, ki si samo togo želijo spremembe. Sestri Tabula in Afra imata v drami središčno pozicijo, saj komentirata vsak dogodek v mestu. To sta zlobni opravljavki, ki ju je erotična neizživetost pahnila v to stanje in sedaj nekako uživata v sovraštvu do drugih. Afra je sicer imela zaročenca, a ta jo je prevaral z Elzo, kasneje pa napravil samomor. Še prej pa je Afri izkričal v obraz, da je nikoli ni ljubil in da se je z njo zaročil le zaradi denarja. Elza pa je rodila njegovega otroka, a ker se je nezakonskega materinstva bala, se je hotela otroka znebiti. Novorojenčka je odnesla na polje in ga izpostavila vetru, a ga je Afra rešila. Otroku je zaradi prehlada dolgo "teklo" iz hrbta in ostala mu je grba. Gre za grbavega Teobalda, ki je obremenjen z bolešno ambicijo, da bi se rad uveljavil kot igralec, zato vztrajno ponavlja odlomke Ibsenove drame Strahovi. Teobald ne ve, da je Elza njegova mati, kajti Afra ji ne dovoli, da bi mu to povedala in jo straši, da jo bo preklel, ko bo izvedel, da je ona kriva njegove telesne pohabljenosti. Elza bi rada umrla a ji Afra tega ne dovoli, saj se boji, da bi Elza odšla k svojemu ljubimcu na oni svet. Zato ji vztrajno prinaša hrano on jo sili jesti. Grozi ji, da bo njen mladostni zločin razodela, če je ne bo ubogala. Tukaj je še Gapid z lutko, ki jo lepo oblači in je vanjo zaljubljen (ta lutka je človeške velikosti). Glavna oseba je Hana, ki je drugačna od drugih. V mladosti je doživela spolno nasilje, posilil jo je Prelih. Pred njim je zbežala v tujino in se čez čas vrnila. Po njeni vrnitvi je Prelih mislil, da ima pravico do nje, do njene ljubezni in jo je spet zasledoval. Hana pa je pred njim bežala. Nekoč jo je ujel samo v sobi in jo je hotel omamiti z besedami, da ženska prvega nikoli ne pozabi. Te besede jo nekako ohromijo, paralizirajo, a vseeno zbere vse moči in udari Preliha s svečnikom po glavi. Pri tem misli, da ga je ubila. Na pomoč pokliče Klikota, za katerega ve, da je zaljubljen vanjo, a ta se Haninega dejanje ustraši. Obljubi mu svoje

telo, kar pa Klikota odbije, saj goji do nje predvsem duhovno ljubezen. Je v prvi vrsti pesnik, ki lepo igra na flavto in mu telesna ljubezen pomeni neko grobo uničenje romantičnega čustva, zdi se mu skrajno ogabna. Tako Hani pomaga služkinja in skupno z vlečeta Preliha na cesto. Kasneje izvemo, da Prelih ni mrtev, torej da ga ni ubila. Prelih hodi po mestu z obvezano glavo in se ničesar ne spominja. Izkaže se, da se ga je Hana vendarle osvobodila. Tako si lahko razlagamo njene besede ob koncu drame: "Naj živi, naj živi, samo da je mrtev." Tako je Hana edina oseba, ki se reši te malomeščanske, bolne, zatohle sredine. Gogo preraste s svojo lastno močjo, skrivnostjo, ki je drugi niso zmožni. Izvemo, da mesto tudi zapusti.

Takšen naslov je avtor postavil drami zato, ker Gogovci vztrajno čakajo dogodka. Razveselijo se že vsake malenkosti, ki bi lahko pomenila spremembo. Celo novica o požaru je dobrodošla, razočarani so, ko izvejo, da se je vnelo samo nekaj starih cunj. Vznemiri jih tudi novica, da je nekdo ubil mestno prostitutko Frančiško Marijo, a na "žalost" tudi to ni res.

Zaključni se tako, da pušča Gogovce v tej bolni sredini, ostajajo nepotešeni, neaktivno, življenjsko nesposobni in na ta način prikaže pisatelj ali dramatik človeško trpljenje v luči psihoanalitične ideje. Grum sam pravi, da je to groteskna drama.

Oznaka glavnih oseb:

HANA - je glavna ženska junakinja. V mladosti jo je posilil Prelih. Zato je takrat odšla v tujino. Čez čas se je zopet vrnila in Prelih jo je spet nadlegoval. Rešila se ga je tako, da ga je udarila s svečnikom po glavi in izgubil je spomin. Da bi se oprala suma umora (mislila je namreč, da ga je ubila), je izkoristila ljubezen Klikota.

TEOBALD - je grbavec, ki želi postati igralec in recitira odlomke iz Ibsenove drame Strahovi. Teobald je Elzin sin, za katero on ne ve. Ko ga je Elza rodila, ga je izpostavila vetru in zato mu je nastala grba.

AFRA - je Tarbulina sestra. Ji mestna opravljivka, ki komentira dogodke v mestu. Imela je zaročenca, vendar jo je prevaral z Elzo in naredil samomor. Pred tem je Afri povedal v obraz, da je ni nikoli ljubil in da se je z njo zaročil le zaradi denarja.

Ideja dela:

Uveljavili sta se predvsem dve razlagi, sociološka in psihološka. Prva vidi mesto Goga kot izraz tesnih, provincialnih, zadušnih, nemogočih in nesvobodnih razmer na Slovenskem v času med vojnami.

Druga razlaga izhaja iz dejstva, da so skoraj vse psihične deformacije prebivalcev mesta Goga v takšni ali drugačni zvezi z erotiko. To dejstvo vodi do Freudove psihoanalize. Delo je obsodba življenja, sveta, oblasti, družbe, erotike. Pisec obsodi malomeščansko bolno, izumetničeno, hinavsko družbo. Ljudje sami povzročijo atmosfero, v kateri metaforično duhovno, morda pa tudi fizično trohnijo in tonejo. Kraj čas dogajanja: Drama je nastala leta 1930. Kraj dogajanja pa je v gledališču na odru. Gre za simultano dramo, kjer vidimo v več prizorišč in vsa stanovanja hkrati, vidimo vse igralce in vse nekaj počnejo. Tisti, ki ima glavno vlogo oz. besedo pa izstopa tako, da je osvetljen z reflektorji.

Motivi, teme:

Grum opisuje delno patološke osebnosti, komplekse spolne neizživetosti, nasilje, ki človeku, ko odraste ne dovolijo, da bi se razmahnil. Ljudje ostajajo nepotešeni, neaktivni, življenjsko nesposobni.

Dogajalni prostor:

Dogajalni prostor drame je mesto Goga – zanikrno, razpadlo in dolgočasno mesto, ki ga bralec lahko primerja z zaradi vojne opustošenim mestom z napol porušeni zgradbami in prebivalci, ki se sploh ne menijo za nemogoče pogoje stavb. Goga je polna umazanije, prahu, trohnobe in vsega morbidnega, prebivalci pa so ravno tako pasivni in živijo svoja monotona, prazna življenja brez najmanjšega kančka družabnosti in dobrih sosedskih odnosov. Mesto pravzaprav razpada zaradi odnosov med prebivalci – vsi so preveč zaposleni s hinavščino, opravljanjem (sestri Tarbula in Afra), izprijenim (oficir Gapit s svojo lutko) ali boleznim ravnanjem (grbavec Teobald in njegova obsedenost z gledališkim igranjem), da bi popestrili življenje v mestu in ga oživili.

Morda lahko v povezavi med krajem dogajanja in notranjostjo prebivalcev zasledimo nekaj impresionizma, čeprav ta ni več harmoničen - prebivalci so namreč vsi notranje nemirni, polni sovraštva in neprijaznosti, prav takšna pa je tudi Goga, razpadla in neprijazna za življenje.